

DOM IN SVET.

Zabavi in pouku.

Izhaja po jedenkrat na mesec.

Štev. 6.

V Ljubljani, 20. junija 1888.

Leto I.

DVE CVETICI.

Za hišico belo je vrtec zelèn,
Oj vrtec zelèn in lepo ograjèn.

Razevitata notri cvetici se dve,
Oj krasni obe in pa ljubki obe.

V sestrico cvetica se prva ozrè,
O sreči bodoči sanjati pričnè:

»Še bele tri dni, še tri jasne noči,
In spolni se, česar sreé mi želi.

Pritekla bo deklica v vrtec zelèn,
Oj vrtec zelèn in lepo ograjèn;

Utrgala z belo ročico me bo,
In spet odhitela bo s cvetko drobnó;

Poročni dan dene me v svetle lasé,
In vzame seboj me mej svatov vrsté.«

Povzdigne sestra svoj glasek droban —
Njo čaka srečnejše prihodnosti dan:

»Še bele tri dni, še tri jasne noči,
In spolni se, česar sreé mi želi.

Pritekel bo deček sem v vrtec zelèn,
Oj vrtec zelèn in lepo ograjèn;

Utrgal me bo, a zavrgel me bo,
Kaj njemu je mari za cvetko drobnó!

Poznam pa siroto, dekletce mladó,
Ki mačeho hudo ima in ostró.

Tri leta že revica tiho trpí,
Tri leta jej lice rudeče bledí.

A našlo dekletce bo mene na tleh,
Ležečo samó, zapuščeno od vseh,

In zginil iz srca jej toge bo mrak,
Iz srca izvil se bo vzdih jej lehak:

»»Oj mnogo je, mnogo na svetu sirot,
Čemu bi le jaz si želela dobrot?««

Takó govorilo deklè bo mladó,
In nič več mu lice bledelo ne bo.«

* * *

Na vejici ptiček poslušaj zvestó,
In to-le zapoje mi pesem drobnó:

Res, srečen je oni, ki v sreči živi,
Srečnejši je oni, ki srečo deli.

B. H.

Lepi dol.

(Nadaljevanje.)

VIII. Čuvaj.

Ko sta nekega dne opoludne pojedla skromno južino, stopi Ivan čez hišni prag, kar vidi prihajati tropo ciganov sem od jame. Eden izmed njih vleče na vrvici velikega, dobro rejenega psa jelenaste dlake.

Ivan malo osupne in ostane na pragu. Spomni se, kako grdo so cigani ravnali preteklo jesen z ubogim Martinom, koliko žalosti so prizadeli tudi njemu.

Najprej se ga polasti misel, da bi se maščeval, a takoj prevladajo plemenitejša čustva v njegovem srcu. »Jaz jim odpuščam; sodi naj jih Bog.«

Človek bi bil mislil, da se bodo cigani po dvojnem zločinu ogibali Jaznega dola. Ker se ga pa ne ogibljejo, kažejo, da jim mora biti ta pot zelo priljubljena ali pripravna. Morda je pa to druga družba, ki o jesenskem zločinu ne vé, ali pa ima prejšnja družba tako široko vest, da jih ne moti med popotovanjem. Že se gnjetó pred Ivanom in beračijo. Najrajše pa bi videli, da bi se jim Ivan umaknil s praga in bi se prepričali sami, kaj je v hiši zanje. Toda Ivan se ne umakne niti za dlan, kajti dobro vé, kako predrzni tatovi so cigani. Najbolj nadležni hoče se pririti mimo njega v vežo, pa Ivan ga pahne nazaj rekoč: »Stoj dečko! Dokler sem jaz tu gospodar, ne boš stopil ne ti in ne kateri tvojih tovarišev čez prag; pa jesti vam hočem dati.«

»Martin!« kliče Ivan.

Martin se je bil skrtil za ognjišče in težko čakal, kdaj mu bo namignil Ivan, da naj udari na zločince; da bi jim odpustil, to se mu niti sanjalo ni. Na

prvi klic skoči v sobo po puško in z neznano urnostjo je v naslednjem trenutku že pri svojem tovarišu, držeč svoje orožje proti prvemu ciganu, ki je bil lanske čete poveljnik sam. Martinu so se grozno zasvetile oči, ko zagleda svojega smrtnega sovražnika in bilo mu je, kakor bi bil v vojnem ognju med četo sovražnikov. Bog vedi, kaj bi se bilo zgodilo, ko bi ne imel Ivan dovolj hladnokrvnosti, da je mogel pomiriti tovariša.

Prime ga lahko za roko, ciganom pa zakliče z gromečim glasom: »Nazaj, komur je drago življenje!« Nepopisljiv strah obide cigansko četo. Kaj takega se ni nadejal nihče. Poguma taki ljudje, ki so vajeni tihotapstva, zvijač in tatvin, nimajo. Ko zagledajo Martina, o katerem so menili, da je že davno strohnell v jami, zgubé popolnoma srčnost in le: »mrlič, mrlič!« kričé kakor iz enega grla ter jo uberó, kakor hitro jih morejo nositi peté, proti vrhu v goščavo.

»Grda druhal!« govori Martin ves razvnet, kakor bi si hotel srd z besedami olajšati. »Sedaj bežé ti strahopetci, ko se moreva braniti. A nepripravljenega človeka bi kar ubili. Zakaj nisva udarila nanje? Za njimi Ivan, za njimi!«

Ivan je drugače mislil. Ostal je bil miren in je sodil tudi previdno o sedanjem položaju. Ko bi mogla tudi maščevati se, ne smela bi sama delati si pravice, misli on in pravi Martinu:

»Ne bilo bi prav, Martin, maščevati se. Hotel sem jim dati pičle hrane kot beračem, tudi svetovati jim, naj se ogibljejo v prihodnje tega kraja, če nečejo, da jih v bodoče preganjava kot požigalce. Lej, kdo dá ciganu dobro besedo? Kdo ga poučuje, kdo ga svari?

Nihče! Bodeš-li torej zameril mu, da dela, kar so delali njegovi očetje? Bogu pre-pustiva maščevanje!»

Martin se v tej zadevi ni vjemal z Ivanom. Veselilo ga je, da so cigani zbežali, ker drugače bi se bila sprla s tovarišem.

Veliki jelenasti pes, ki so ga bili cigani pritirali seboj, ni šel za njimi. Ivan ga zapazi in začne gladiti z roko, pes pa maha hvaležno z repom.

»Gotovo je imel prej boljšega gospodarja, kateremu so ga cigani odpeljali.«

Martin mu je prinesel jesti in pes je hodil za njim. Rad bi bil izvedel, kako mu je ime, torej ga kliče z raznimi pasjimi imeni. Ime »Filaks« ga vselej zdrami, tako so ga klicali.

»Kaj ne, Ivan, Filaks naj bode in obdržala ga bova; ciganski pes to ni, in kakor vidim, je dober varuh.«

»Najin tudi ni«, meni Ivan. »Ker pa je zdaj tu, naj bo nama gost in tudi varuh. Če se mu ljubi iskati si svojega pravega gospodarja, prosta mu je pot, privezovala ga ne bova, če pa mu bo po volji Jazni dol, naj počaka tu, dokler se ne oglasi njegov pravi gospodar.«

Filaks je postal kmalu domač in povsodi spremljal Martina.

IX. V potu obraza.

Toplo je sijalo solnce v Jazni dol. Ječmen in oves sta že zelenela na njivah. Ivan pa je sadil krompir nad Cigansko jamo. Kar priteče k njemu Martin rekoč: »Bučele hočejo uiti; a bojim se panj zamašiti.«

»Tega tudi ne smeš, gotovo rojijo! Prinesi mi raj prazen panj, da roj ogrebem.«

Ivan se ni motil. V zraku vidi roj križem letajočih bučel. Nekatero so že sedle na bližnjo smrečico. Večji in večji postaja na veji kepa bučel. Nazadnje sedejo še druge.

»To je prav, da so se vsedle tako nizko. Zdaj mi pa pomagaj, da spraviva roj. Solnce je precej vroče, bučele so še malo divje, utegnile bi nama pobegniti.«

Kmalu je spravljen roj v panj; Ivan ga položi v senco.

»Jutri je somenj v Rovtah«, reče Ivan proti večeru istega dneva. »Ostalo mi je še nekaj denarja, ki sem ga dobil za kože. Vtakniti ga moram v blago. Pripravi mi lisičjih kož, kar jih še imava!«

Drugi večer gré Martin Ivanu naproti, Filaks pa je moral ostati doma za varuha. Vrh Jaznega dola zauka Martin, da se razlega daleč na okrog. Tam doli v rebru oglasi se Ivan. Martin ga ugleda, ko je ravno krenil mimo strmega roba. Tu stopa s šibo v roki, pred seboj poganja tri bele ovce.

»Prav za prav mi je danes spodletelo«, pravi Ivan. »Upal sem, da prodam dražje svoje blago, in da bom mogel za njegovo ceno in za prihranjeni denar kupiti kravico. Dobil sem pa zanje tako malo, da sem komaj mogel plačati le-te ovce.«

Prvo noč so prenočile ovce zunaj hiše in Filaks jih je varoval. Drugi dan naredil jim je Martin iz kolov in desek hlev za prvo potrebo. Pasel jih je Filaks nad njivami, Martin pa je hodil gledat vsak trenotek za njimi. Tudi je iztrebil Ivan ne daleč za hišo neko jamo »lokev« imenovano, v katero se je nabirala dežnica ter bila za napajanje živine. Prav veliko vode se je nabralo v tej lokvi, pa tudi potrebovala sta jo bodisi za ovce ali za čedenje, ali za namakanje kakega sadeža.

Ko je bilo polje obdelano, posvetovala sta se tovariša, in Ivan reče:

»Zdaj imava ovce; ako Bog dá, dobiva pozneje tudi kravico; zidajva torej raj hlev. Kamenje imava, drva tudi,

in za apnenico je zdaj najbolj pripraven čas.“ Martinu je bil tovarišev nasvèt po volji, zato skleneta takoj pričeti delo.

Ivan zloži v ta namen veliko sklado kamenja, Martin pa vlači drva, zraven pa pazi na ovce. Noč in dan gori in poka v apnenici. Bog jima je dal lepo vreme; ob prvem dežju pa nagasita veliko jamo apna, lokev jima je dobro služila.

»Takoj morava pričeti zidanje in držati se sledečega načela: Hlev naj stoji oddaljen šest sežnjev hiši nasproti. Prostor med hišo in hlevom zagradila bova s precej visokima zidovoma ob koncih poslopij. Vrata iz hleva naj bodo zaradi varnosti proti hiši obrnena; tako dobiva prostorno dvorišče. Izhod iz dvorišča naj bo iz srede proti severu. Kaj praviš na to, Martin?«

»Prav dobro! Hišo pa bova pobelila, kaj ne?«

»Gotovo, in to najpreje. Zato se mi je še najbolj mudilo za apno, ker me je osmojeni zid vedno bodel v oči.«

Ivan prične zidati; Martin pa mu nosi skupaj gradivo in delo hitro napreduje.

Le nekaj jezi Martina. Zaradi obilnega dela še ni imel do zdaj potrebnega časa, da bi bil naredil nad njivami plot; pa saj ni mislil, da bo že letos potreben. Ovce vhaajale so na zelene njive in Filaks, sicer dober varuh, ni mogel vselej razumeti, zakaj bi se ne pasle v žitu, če jim diši.

»Žito bo kmalu toliko odrastlo, da ovce ne bodo več silile vanj«, tolaži ga Ivan, in tako je bilo.

Pride vroče in suho poletje. Žalostno sta gledala, kako jima suša in črvi uničujejo s trdom obdelano polje, zlasti oves in ječmen. Edino upanje jima je bil krompir in fižol v senci na južni strani. Ta stran je imela tudi v suši potrebno mokroto.

Še pred žetvijo je dovršeno seveda priprosto in brez umetnosti, toda trdno zidanje. V Dolgi dolini teše Ivan strešni oder za hlev, ki mora biti še letos za silo pokrit.

V največji vročini odpravi se Ivan na pot. »V Ljubljano moram«, reče Martinu — pripravljen za odhod; »imaš-li kaj za mojega Alfonza?«

»Za Alfonza? Lej, lej! večkrat sem že mislil nanj, tudi zadnjič, ko sem bil na Ostrem vrhu, odkoder se prav dobro vidi Ljubljanski grad. Pa kaj bi mu dal? Že vem, tiste voličke in konjičke, ki sem jih po zimi izrezljal, pa tudi žagarja zraven. Nesi mu jih, gotovo se bo rad igral z njimi, gotovo že nosi hlačice, oh, kako rad bi ga videl!«

»Za to je še čas«, reče Ivan in odide.

V drugem nadstropju neke hiše na Starem trgu v Ljubljani je stanovala vdova Jera. Njen mož, ki ji je umrl pred dvema letoma, jej ni bil zapustil niti otrok, niti premoženja, bila pa je Jera dobra šivilja.

Pri tej vdovi vidimo zopet Ivana takole pogovarjajočega se:

»Potrebno bi bilo«, méni Jera, »da mi preskrbite dečkov rojstni list, da se izkažem ž njim, če bi ga kdo zahteval.«

»V takem slučaju izgovorite se name, ki hranim Alfonzov rojstni list, pa ga ne mislim izročiti nikomur, pokazati pa le, kadar bode to neobhodno potrebno.«

»Odšli ste zadnjič tako hitro, da vas niti za dečkove stariše nisem mogla vprašati.«

»Tega vam tudi danes ne povem. Zадostuje naj vam, da sem dečka potegnil iz vode in tako rešil gotove smrti. Privedel sem ga s težavo tu sem.«

»Imam ga tako rada, kakor bi bilo moje lastno dete, ne mogla bi se ločiti od njega; saj vidite, da svojih nimam.«

»Da, to mi je povedal neki bivši tovariš, ki vas dobro pozna. Ta mi je

pokazal tudi vaše stanovanje. Saj veste, jaz možak ne morem imeti otroka pri sebi; naj bode torej: kakor mu hočem jaz biti oče, bodite vi njegova mati!»

»Alfonz!« — pokliče vdova na tleh se igrajočega, lepega, svetlokodrastega dečka — »kdo sem jaz?«

»Ti si mama.«

»Kdo pa ti je prinesel konjičke in voličke?«

Deček molči.

»To je oče«, pomaga mu ona.

»To je oče«, ponavlja deček.

»Imaš li očeta rad?«

»Rad«, odgovori deček ter priteče k Ivanu, ki ga vzame v naročje in mu gladi kodraste lase. Solza veselja utrne se mu na očesu.

Ivan se je prepričal, da je sirota v dobrih rokah in ves vesel ga je poljubil drugi dan pred odhodom. Z Jero je poračunal dosedanje male stroške ter obljubil, da bo prihodnje leto zopet prišel.

»Ne smem ji povedati, da je nedolžno dete ubijalčev sin, sicer bi morebiti ponehala njena ljubezen, ali pa bi to pozneje pravila dečku, kar bi mu grenilo mladost. Nihče, razun mene, tudi Martin naj ne zve te skrivnosti, in z menoj naj bo pokopana! Tudi se ne dotaknem premoženja, ki ga bode otrok podežoval, ako ne zapade državi. V ubožstvu naj vzraste, kakor sem vzrastel jaz. Tudi ubožec more biti srečen.« Tako je sklepal Ivan po dolgi poti proti domu.

(Nadaljev. prih.)

Iz burkaste preteklosti Mihe Gorenjskega.

(Nadaljevanje.)

VIII. Zaspanec.

Tonček Krokar je bil velik prijatelj nekaterim gosposkim navadam, pa tudi razvadam. Med družimi se je polagoma privadil vsak dan po kosilu malo posmrčati.

Necega dné so imeli pri Mihovih ravno čevljarje. Po kosilu jih Tonček vpričo poštarja lepo naprosi, naj ga gotovo pokličejo o pravem času, ker ima danes zelo nujno opravilo v pisarni in mora na vsak način ob dveh že sedeti pri pisalni mizi. To naročivši vleže se mirno, zaupaje zlasti na mojstra čevljarja staro zvestobo, na široko klop pri peči.

Kmalu potem, ko je Tonček dobro zaspal, zagrne Miha skrbno vsa okna, prižge svetilnico ter jo postavi pred začudene čevljarje. Kakor slučajno se na to Tončka malo zadene, da se zbudi in spregleda.

Kolik strah! Čevljarji delajo že pri luči, on pa danes popoludne še pisarne videl ni. Ves razkačen nad toliko nevljudnostjo posmoljenih čevljarjev, ker ga niso hoteli pravočasno zbuditi, začne se hudovati in togotiti in dirjati po hiši sem ter tje. Zares ne vé, kaj bi počel. Ves zmeden zagrabi stari klobuk in debelo palico, in lopne skozi duri ven na veliko cesto.

Kaj pa to? Svojim lastnim očem ne more verjeti! Ožré se proti severu, ožré proti jugu, pa — povsodi »tam za goro svetlo je«.

IX. Nenavaden učinek pijanosti.

Miha hrani še danes malo sliko, na kateri je Mihov rojak, čast. gosp. Jože Pečar, duhovnik lavantinske škofije, a sedaj vsled mrtvoudnosti že dvanajst let vpokojen, s prav strokovnjaško umetelj-

nostjo naslikal Tončka Krokarja v jako vabljivem, če tudi samotnem prostoru. Za nas jako zanimiva slika predočuje namreč Tončka v bogati kleti, dobro založeni z raznovrstnimi sodi. Blizu Tončka moreš na tanko razločiti dva manjša sodčka. Je-li v obeh kaka »boljša kapljica«, o tem nočemo tu presoјati. In če tudi Tonček, kakor znano, nikakor ni sovražen žganim opojnim pijačam, vendar recimo rajše, da Tonček pokuša sedaj-le rujno vince; vsaj tako moramo soditi po spenjenu kupici, ki jo drži Tonček Krokar v veli roci.

Pa pustimo razne sodove in sodčke, in ozrimo se v Tončka samega! V gosposki črni suknji »na škrice«, pa v belem telovniku stoji Tonček Krokar med zalimi sodovi prav zadovoljnega obraza in svetlo-rudečega nosú. Okoli visocega ovratnika ima trikrat ovito črno ruto, izpod zaznamnjane nosú pa štrlé trde brke liki narobe obrnenim senenim vilam.

Zares, značilna slika je to! Toda, ko bi bil umetelnik mogel opazovati Tončka na njegovega 60. godú večer, in ga moral potem naslikati, gotovo bi bil z drobnim čopičem še enkrat segel po rudeči barvi, pa tudi višnjeve bi jej bil primešal nekoliko. Potlej še le bi bil Tončkov nos zanesljiv tolmač znamenitega pripetljeja nocojsnega večera.

Pa k stvari!

V neki gostilni igra omenjenega večera čvetorica gospodov na karte. Miha je tudi med njimi. Pri drugi mizi pa sedi Tonček Krokar, pa ne sam. Šegava družica se mu je pripajdašila. Zove se v prenesenem pomenu: opica. Ravno zaradi nje (le vselej galantno!) povabi ga Miha, naj pride igrat, češ, se bo vsaj videlo, koliko in kako mu bo nemirna in nadležna družica dopuščala igrati.

Tonček prisede in nekaj časa igrajo vsi tako mirno in tiho, da Krokar zadremlje.

Miha ugasne luč, igrajo pa za šalo še zmeraj dalje. Sedaj se oglasi nekdo izmed tihe družbe: »Tonček, če hočete igrati z nami, je prav, če pa ne, le zaprite!« A Tonček se nič ne zmeni. Spet spregovori drugi rekoč: »Ne dramimo ga, saj lahko sami naprej igramo, kakor sedaj-le!« Tonček si sedaj potegne z nevkretno roko po vročem čelu, in družbi se zdi, da si je Krokar začel z obema rokama tudi oči méti.

Igrajo za šalo še dalje, pomenkovaje se kakor sicer pri igri na karte. Tu pa tam kdo tudi vdari nekoliko s členu ob mizni rob.

Kar naenkrat Tonček milo zastoka in zavpije: »Za božjo voljo! Oslepel sem!«

Ta dozdevna nesreča je pognala zaspáno opico hipoma od njega. Zbežala je, kakor ponočin duh.

Ker bi prekanjeni igralci radi opazovali Krokarja pri luči, prižgé Miha svečo. In kakšen izraz kaže Tončkovo obličje pri luči? Par trenutkov jih kar zamakneno gleda, potem pa se mu upadlo lice razjasni. Oči je pač nategoval in jih obračal, kakor da bi se hotel prepričati, ali je resnica, ali se moti.

X. Sanjavec.

Ako kdo kupi kako posestvo ali tudi samo hišo, zgodi se marsikdaj, da si s tem kupi tudi kako živo breme, ki mu nalaga, kakoršna je že dotična pogodba, več ali menj dolžnostij, stroškov in sitnostij.

Ko je Mihe Gorenjskega stari oče kupil veliko pristavo, pripadel mu je s tem mlad posebnež, ki je imel sicer kôt izgovorjen v hiši, pa je v poznejših letih vendar dostikrat rajše nadlegoval druge ljudi za vsakdanjo potrebno pomoč. Imenoval se je Albert Mohr,

rodom Korošec. Vsaj eno kolesce v glavi, če ne več, mu nikakor ni šlo; taka je bila in taka je občna sodba o tem izrednem človeku.

Taisti gospod, ki je tako dobro zadel Tončka Krokarija, naslikal je tudi Alberta Mohra, kakoršen je bil, ko je Miha imel gospodarstvo v rokah.

Naslikan je, kako stopa mimo poštarjeve hiše, ne mené se za gostoljubne stanovnike. Prostorne hlače mu ne segajo prav do rujavih gležnjev, in na bose noge ima obute stare opanke. Platnena, do kolen segajoča malha visi mu ob ledju, in v koščeni roci drži še malo vrečico, v katero menda devlje, kar sproti dobi. Na sivi glavi ima rujav klobuk s toliko štulo, da mu prikriva celó ušesa, ne pa vseh las; precejšen šop jih namreč moli zadaj izpod obilnega klobuka še doli čez zamazani ovratnik. Nekaj jih zvedavo gleda tudi pri ušesih izpod klobučinaste strehe.

Albert je Miho navadno nazival s tujim izrazom: »Schreiber«. Menda zato, ker je bil poštar in je večkrat z gosjim pesom za ušesom hodil po hiši.

Na številke, ki so se mu kdaj sanjale po noči, pazil je posebno natančno, zlasti pa od takrat, ko je zadel »ambo« v loteriji. Odslej je bila njegova najgorkejša želja in najpogostnejši vzdih: »Še enkrat vsaj ambico!« (Morda je zadel že večkrat v loteriji, toda malo kdaj je hotel vlečene številke pogledati izgovarjaje se, da mu bodo denar že sami od sebe poslali, kadar bo v resnici kaj zadel.) Miha mu je večkrat svetoval, naj si priskrbi »sanjskega praška«, po njem bo gotovo sanjal jako ugodno. Toda, kje ga dobiti?

Popraševal je že po vseh prodajalnicah domače fare, tudi po sosednjih je že stikal, pa povsodi zaman. Albert je že skoraj popolnoma obupal, da bi

se mu kedaj posrečilo najti »sanjski prašek«.

Deževnega popoldneva zagleda Miha bovškega (iz goriškega Bovca) krošnjarja počasi stopati po strmem klancu proti hiši. Spomnivši se na dolgi klopi zamišljeno sedečega Alberta, vzame Miha škatljico, napolnjeno z navadnim jedilnim praškom, ter gré krošnjarju naproti. Hitro se zmenita, naj bo to »sanjski prašek«, ako bi ga oni posebnež v hiši zahteval.

Krošnjar ni še dobro zaprl hišnih duri, že ga Albert popraša, ali prodaja on tudi »sanjski prašek«?

»Ej, bo se pa poiskalo«, odvrne obteženi krošnjar. Razloživši po veliki mizi svoje prenesljivo blago, stegne se krošnjar skrivaj v žep in podavši Albertu ono škatljico pravi: »Tukaj bo nekaj za vas!« Hlastno seže sanjarski Albert po skrivnostni škatljici in obrnivši se proti poštarju veli: »Schreiber, plačaj!« Miha na videz plača zahtevanih 50 kr.

Albert brž odpré okroglo škatljico in vsuje nekaj bele vsebine v velika usta rekši, da pojde danes zgodaj spat.

Ko ga drugo jutro Miha vpraša, katera številke so se mu sanjale, skremži Albert svoj postarani obraz rekoč, da se mu sploh še nič sanjalo ni.

Po Mihovem nasvetu vzame danes še dvakrat nekoliko dozdevnega »sanjskega praška«, »zakaj ta prašek ima«, tako mu zatrjuje Miha, »posebno lastnost, da še-le drugi večer napravi zaželeni učinek«.

Kmalu, ko Albert dobro zaspi, vstopi se Miha s svojim postiljonom k Albertovemu vzhodju in obrne proti njemu motno razsvetljen transparent, kažoč petero arabskih števil. Vsled malega sunca vzbudi se sanjavec ter zré nepremično v velike številke, pred njim v nočni temi plavajoče. Pa mračna svetloba vedno bolj pojema in vseh petero števil pola-

goma zginе. Vse je tiho. Albert zopet sladko zaspi.

Miha in njegov tovariš se tiho po prstih plazita od sanjavčevega ležišča.

Drugo jutro Mihi ni bilo treba popraševati Alberta, ali se mu je kaj sanjalo. Saj mu je na vse zgodaj že sam prišel pravit, da so se mu zares sanjale številke, katere bo tudi stavil pri prvi priložnosti in se tudi potem sam na svoje oči prepričal, ali je kaj zadel.

In res je stavil že drugi dan terno in ambo ter vložil ves denar, kar ga je nabral v poslednjih tednih.

Je pred Albert težko pričakoval »sanjskega praška«, bil je sedaj še bolj nestrpen, kdaj pošta pripelje stavljeno terno ali »vsaj ambico«. Dolgo ni poštnega voza, slednjič vendar pride.

Ko s poštarjem primerjata stavljenе in vzdignene številke, ne moreta skoraj verjeti svojim očem, da je terna zares zadeta. Dvakrat in trikrat primerjata številke, pa vselej se lepo vjema.

Toda smola se drži reveža povsodi, naj poskuša, kar hoče!

Miha namreč še bolj iznenadjen spozna, da je terna zadeta le v Trstu, ne pa v Gradcu, kamor je bilo stavljeno.

Če je že vsled tega preobrata postal Albert, kakor bi ga bil polil z ledeno-mrzlo vodo, morete si misliti, kako nezrečeno globoko ga je potrlo, ko je spoznal, da mu je ušla tudi draga »ambica«. Zgrešil jo je bil ubogi sanjavec ravno »pri piki«.

(Nadaljevanje prih.)

Kresna pesem.

(Pevana v Gribljah, tri četrt ure od Podzemlja pri Metliki¹⁾. Zap. Janko Barlè.)

Pri vasi na razpotju naložé fantje velik ogenj in tam pojó in se zabavljajo pozno v noč; nekaj deklet gré pa „v kres“. Gredó po četiri in četiri skupaj, vedno jih spremlja tudi jeden fant, kateri jim piská, one pa kresujejo. Ko pridejo k hiši, zapojeta prvi dve:

»Bog daj, Bog daj dober večer,
Daj nam Bože dobro leto!²⁾«

še prvi dve ne nehata, vže začneta drugi dve:

»Za večerkom bolje jutro.
Ran'te, ran'te³⁾ ranitelj —
Ranjitelj, petelini.
Oj devojka, devojčica,
Kamoj si se juroсила?
Tamoj doli zelen borek.

¹⁾ Uredništvo ima že več kresnih pesem in drugega narodnega blaga, ki ga bode ob priliki priobčevalo.

²⁾ To se poje za vsako kitico.

³⁾ Früh aufstehen.

Kaj boš tamoj delajuči?
Zlato reso trgajuča.
Kaj boš z reso delajuči?
Zlatila bom gradom klučé.
Kaj boš s klučí delajuči?
Šla bom gledat, gdo je v gradi.
V gradi jeso devet bratci,
In med njimi jena sestra
Ona jima troje prosee,
Prvi jeso jod gospode,
Drugi jeso jod miseca,
Tretji jeso jod sunašca.
Bratci so se spominjali,
Kam bi sestro bolje dati.
Gospoda so prejohola,
Prejohola, pregizdava.
Misec se pa premlajuje,
Premlajuje, postaruje.
Sunašcu bi najbolj dati,
Sunašce je zmir jednako,
Lipo sije, ludi grije.

Dajte, dajte, ne štentajte,
Mi smo nocoj malo spale,
Vaše polje varovale.
Varoval vas Bog, Marija,
Bog, Marija, sveti Ivan.«

Zahvalijo se za jajca ali pa za krajcarje tako-le:

»Lipa hvala na tem daru,
Kaj ste nam vi darovali.
Daroval vas Bog, Marija,
Bog, Marija, sveti Ivan.
Mi se od vas potočimo
In vas Bogu izročimo.«

Da vedno jedne ne pojó, zapojejo zaradi spremembe katero drugo, tako n. pr. to:

»Kamoj sečeš lipa Jane?
Daj nam Bože dobro leto!¹⁾

Ja se sečem na Volavje,¹⁾
Na Volavje, na žegnanja,
Na žegnanja k Majki božji.
Tam sem bila zagovorna,
Kad sem bila glave bolna.«

Tako kresujejo, precej ko se zmrači, do ranega jutra. Darove razdelé med seboj, tako, da vsaka jednako dobi, pa tudi fant, kateri jih spremlja, dobi jednaki del.

Naj zapišem, kako pojó v Podzemlji pri hiši, kjer ničesa ne dobé:

»Vaša vrata, polna blata,
Vaša hiša, polna miša,
Vaši vrti, polni krti.
Da b'imeli tolko straha,
Kulko je na peči praha.«

BUDITEV.

Zdrami, zdrami, mračni
Duh se moj,
In povzdigni v zračni
Dom se svoj!

Tam v prostorih jasnih
Se napij
Sladkih miloglasnih,
Harmonij!

Ž njimi mi življenje
Razsvetluj
In sreča trpljenje
Olajšuj!

Fran Selski.

Fran Levstik.

(Nadaljevanje.)

Že kot dijak se je pridno bavil s slovenščino, z veseljem prebiral »Novice« in pesnice zlagal. Najprvo se je oglasil javno l. 1850 v »Sloveniji«, v kateri je priobčil nekaj pesnij z imenom »Gornicki«. (Opomin k veselju, Vile, Prvi pomladni bučelici, Brezskrbni poet.) Tudi v »Ljubljanskem časniku« se je oglasil istega leta (Kamniti svatje).

Leta 1854 pa je izdal svoje »Pesmi«. Zložil Fr. Levstik. V Ljubljani. Natisnil in založil Jožef Blaznik, 1854.

To je knjižica v mali osmerki, obse-zajoča 92 strani. Pozornost je vzbudila že takrat — ugodno in neugodno. Oboje umemo prav lahko, ako se oziramo na pesmi same.

¹⁾ To se poje za vsako kitico.

¹⁾ Volavje, kapelica snežne Matere božje v župi Petrovini, district. Jaska na Hrvatskem.

Pesni Levstikove so lirične; opevajo razne predmete in čustva, po največ pa ljubezen. Tu pa tam nahajamo resnejše slike v pesnikovih čustvih, mnoge so pa tudi precej navadne, kakoršne pevajo pesniki-začetniki. Zato pravi tudi pesnik sam:

»Me smo Levstika poeta
Hčerke mladega očeta.« (Tičice.)

Priznamo radi, da je Levstikovo pevanje o tej strani človeškega srca precej dostojno, da kaže pesnik nekako pošten namen temu čustvu: živeti v sreči z zakonsko ženo (prim. »Pesem strunarja«), a vsega hvaliti ne moremo, še manj pa priporočati. Saj tudi Levstiku samemu niso vse ugajale v poznejših letih. Da delajo taka čustva mnogo nevarnostij in da torej tudi niso vsa vredna hvalospeva, kaže nam »strunar«, kojemu je majhen obed i. t. d. zavžit pri »ženici« ljubši, »ko slast, ki v nebesih se pije«. Tako bi ne smelo biti. Kdor pa išče drugodi večjih slastij, nego mu jih obeta stvarnik — Bog, isti se upira njegovi volji in naredbi. Sicer pa vidi pesnik sam, da je taka pot kolikor toliko polzka:

»Kar je ljudi na svetu,
Vsim pogoditi vem,
Le ko se ženskam bližam,
Na led gotovo grem.«

(Povsod ni sreče.)

Udaja se rad mladeniški lahkomisljenosti in v tej zabi težave življenja:

»In ko ljubezen tu ne cvetela,
Kdo pač bi na revni zemlji prebil?
Ko trta nam bi srca ne grela,
Kako bi se človek kdaj veselil?«

(Na vsih svet. dan.)

Toda tudi odločen in krepak je v nesreči, ne muči se v sentimentalnosti, kar mu štejemo v lepo prednost. Ne ziblje se rad v pesniških frazah, ne pretirava tudi takrat, kadar idealizuje. Ne dviga se v visokih problemih, ne vglablja se v globoke misli, v življenje gleda jasno:

»Nepokojni vi ljudje!
V daljno, strmo visočino,
V tamnih brezen globočino
Hrepenijo vam želje!
Eno pak potrebno je:
Skrbi za-se, ljubi brata,
Dvigni ga, odpri mu vrata,
In sodnik naj bo srce!«

(Razni glasovi.)

In če ga prime nevolja, in če ga prav tare teža na rami, nič ne dé, saj upa:

»Kadar se nam sreča obrne,
Da megla pred nami leži,
Nebeški nam raj se odgrne,
Ko upanja luč zagori.« (Upanje.)

Dasi je Levstikova poezija večinoma — kakor pravimo — reališka, ki nam kaže svet v nekako goli podobi, vendar je nadahnjena včasih tudi z vzvišenim mišljenjem. Pesnik je veselega srca. Ne dá se pokopati v jamo človeškega gorja, raje lahko poskoči, smeja se in šali prav po domače in vsa bol je pozabljena.

Oglejmo si še drugi značaj njegove poezije. Njegove »Pesmi« završuje »Božična«, v kateri opeva prihod Odrešnikov v dramatični obliki. Družba pastirjev na zemlji začudena opazuje angelje:

»To luč ni zore, ni plamen danice,
Pogled omaguje, pokrimo si lice!«

In angelji ga naznanjajo v zraku:

»Naj čast bo Gospodu v višavah,
In mir ti, Adamova kri!
Deva je Mesija rodila,
Peklenska pa kača zgubila
Pravico do sužnjih ljudi,
Mir ti, Adamova kri!«

Vsakemu nabožnemu pesniku bi delala čast ta pesem.

Nato sledi deset »Pušic«, katerih prva je karakteristična, ker jasno slika značaj Levstikov:

»Kdor resnico ljubi, ušes ji ne maši,
Kdor se je pa brani, zaveže še oči!«

Drugih devet je naperjenih na poslajene pesnike in na tisto zmes jednotnega slovanskega jezika, ki je tista leta cvetla po Slovenskem.

Na koncu pesnij je še satira »Ježa na Parnas« v dramatični obliki in pravljiskem slogu. V njej biča nepoklicane ali neprave pesnike, kar nam posebno znači na konci »Mehurjev« žalostna pesen:

Malo pevcev imajo slovenske goré,
I tudi ti se ciganom enaki zdé,
Oh, kolikor more na enega Osla jih gré!

Tak je torej pesnik. Tehnika mu je mnogokrat dovršena (na pr. »Dekle i ptica«, ki je prevedena i na ruski jezik). Pa tudi jezik Levstikov razodeva jeziko-

slovca, dasi je ta stran označena še mnogo obilnejše v njegovih novejših pesnih. Njegove pesnice se beró gladko in prijetno. Nekatero pesni preveva precej naroden duh. To se spoznava že iz

besed in citatov, ki smo je zgoraj naveli. Prav obširnega obzorja torej nima naš pesnik. — Ne zamolčujmo napak, a priznavajmo radi prednosti!

(Nadaljev. prih.)

Pisma vojaškega kapelana.¹⁾

(Priobčil dr. Iv. Svetina.)

I.

V Ljubljani, dne ¹⁵ 12. julija 1878.

Velečastiti gospod župnik! Vem, da se bode te začudili prejemi to moje pismo ne iz Gradca, ampak iz Ljubljane. Rekli bode te: kaj ga je neki privedlo iz Gradca v Ljubljano zdaj, ko še dobrega pol meseca manjka do počitnic?

Prosim malo potrpljenja, da Vam vse polagoma razložim.

Prav vesel in mirnega srca sem se napotil minoli ponedeljek, t. j. 8. t. m., v zgodnjem jutru iz svojega stanovanja proti novi Graški univerzi. Profesor E. namreč v poletnem času že ob sedmih začenja svoja matematična predavanja. Glasovi Graške »Lisel« — tako pravijo Gračani velikemu zvonu na gradu — razlegali so se veličastno po svežem jutranjem zraku, ko sem korakal po prijaznem mestnem gaju lepega Gradca. Tedaj mi je prihajala na misel znana pesem o Šentviškem zvonu:

Lepo poje svet'ga Vida zvon,
K'ga jaz slišal več ne bom.

Nisem slutil, da tudi jaz tega veličastnega glasú kmalu ne bom več poslušal.

Razun matematičnega predavanja sem poslušal to jutro še modroslovja profe-

sorja N., ki je čital o čustvih. Domov gredé sem premišljeval, kar je razlagal o mešanih čustvih, kako namreč se nam včasih prijetna in neprijetna čustva tako hitro drugo za drugim porajajo v duši, da se nam zdi, kakor da bi v istem trenutku pili veselje in žalost, sladkost in britkost.

Ko pridem v svoje stanovanje, iznenadi me ter vzbudi iz teh mislij neznana mi pa prikupna postava mladega vojaškega duhovnika, čakajočega pred mojo sobo. Gospod je bil namenjen k meni, in ker so mu povedali, da ob tej uri prihajam domu, me je počakal. Vstopiva v sobo. »Oprostite, velečastni!« — izpregovori prijazno — »da neznanec prihajam k Vam. Jaz sem vojaški kapelan N. Poslal me je do Vas vojaški župnik T. z naročilom, da se, kakor hitro Vam bode mogoče, potrudite do njega. Klicani ste namreč k vojakom kot vojaški kapelan in odmenjeni za Bosno. Pred odhodom pa Vam hoče gospod župnik dati nekoliko instrukcij ob opravljenih vojaškega kapelana.« Nekako čudno me je pogrelo to nepričakovano poročilo. Menim, da se je v tem trenutku v moji duši godilo to, kar je malo poprej razlagal profesor N., govoreč o mešanih čustvih. Razveselil in ob enem ustrašil sem se tega naznanila. Da avstrijski vojaki zasedejo Bosno in Hercegovino, da gré Avstrija mir in red stvarit, ter omiko razširjati med nesrečne Slované, ki jih še žuli turški jarem, to misel sem veselo pozdravljaj že takrat, ko so se razgla-

¹⁾ Gospod župnik, kateremu so bila pred desetimi leti pisana ta pisma, zdaj že v Gospodu počiva. Dasiravno so bili nekateri odlomki iz njih že takrat priobčeni v domačih časnikih, ustreza njihov pisatelj vendar le želji, ki se mu je izrekla, da bi vsa ta pisma skupno priobčil. Popisuje se v njih marsikaj, kar se je pred desetimi leti godilo doma in po svetu, torej naj bodo za »Dom in Svet«.

sili sklepi Berolinskega zbora Evropskih velesil. A da bi se tudi jaz osebno vdeleževal tega podjetja, ali da bi sploh kedaj nastopil aktivno vojaško službo, na to do sedaj nisem mislil, dasiravno sem že četrto leto vojaški kapelan v rezervi.*

»A jaz do sedaj še nisem dobil nikakega poziva k vojakom«, opomnim prijaznemu gospodu N., ki me je bil iznenadil s tem poročilom. »Pismeni poziv bode še v vojaški pisarni. Prejmete ga gotovo v teku današnjega dné. Če pa utegnete precej odpraviti se od doma, greva lahko skupno poprašat v pisarno, in potem Vas spremim do gospoda vojaškega župnika.« Tako mi zatrjuje mladi gospod vojaški kapelan. Jaz hvaležno sprejemem ponudbo postrežljivega gospoda ter grem z njim. Gredeč mi pripoveduje, da je on tudi še le štirinajst dni v aktivni vojaški službi. Iz višjega duhovskega izobraževališča Avgustineja v Beču so ga poklicali k vojakom. Zdaj je že nekaj časa v Gradci, in od tod pojde kot duhovni oskrbnik vojne bólnice tudi on v Bosno.

V vojaški pisarni najdeva res ravno izgotovljen pismeni poziv, v katerem sem jaz imenovan duhovnim oskrbnikom vojne bólnice št. 16, ki se zbira v Ljubljani in je odmenjena za Bosno; v pozivu se mi ukazuje, da moram do dné 10. t. m. dospeti v Ljubljano. Kar nič se mi torej ni bilo obotavljati, ampak precej je bilo treba vse urediti za odhod.

Gospod N. me spremi še do gospoda vojaškega župnika, kateri me prav prijazno sprejme. Ukaže mi popoldne zopet priti, in tedaj me obširno poučuje, kako mi bode spisovati matrike, kako izdelovati mrtvaške liste, kako naj ravnam v bólnici z različnimi bolniki, kako naj občujem z zdravniki in drugimi častniki, pa tudi káko obleko naj si omislim, in kaj naj vse vzamem, česa pa naj ne jemljem seboj v Bosno. Pravijo, da je gospod župnik T. precej pedantičen, posebno kar se uradnega pisanja tiče, vendar jaz sem mu za dolgi pouk prav hvaležen; povedal mi je mnogo prav praktičnih stvari.

Drugi dan sem se poslovil na univerzi pri gospodih profesorjih, ki so mi s svojimi podpisi potrdili, da sem semester dovršil, kar so radi storili vsem dijakom, ki so bili klicani k vojakom.

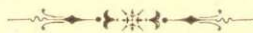
Dné 10. t. m. sem prišel v Ljubljano. Kako dolgo bom tu, in kdaj odrinemo naprej, ter kam pojdemo, tega sedaj še ne vem. Včeraj zjutraj sem bil na kolodvoru. Naš domači polk baron Kuhn št. 17 je odhajal v Bosno. Mnogo občinstva iz Ljubljane ter mnogo sorodnikov in znancev odhajajočih vojakov iz vseh krajev dežele je spremljevalo vrle naše junake. Slišal se je tu jok, tam veselo vriskanje. Ko je pa godba zaigrala: »Naprej, zastava Slave!« je bilo navdušenje toliko in tako splošno, da so se zatopili vsi žalostni glasovi. — Kmalu nam je zginil izpred oči vlak, ki je odpeljal toliko domačih sinov na neznano bojno polje.

Danes sem bil v uniformi vojaškega duhovnika na Goričanih pri premilostnem knezoškofu Ivanu Zlatoustu. Nič se me niso prav razveselili, ker le želé, da bi hitro dovršil svoje studije na univerzi. Komaj sem jim dopovedal, da nisem sam vzrok, da so me poklicali k vojakom. Slednjič so se vendar le umirili rekoč, da vsa mobilizacija menda ne bo dolgo trajala, in da bom počitniško dôbo še-le jako koristno porabil, ako kaj novega poskusim. Sicer so pa premilostni knezoškof jako navdušeni za avstrijsko zasedanje Bosne in pravijo, da Avstrija s tem prevzema jako lepo nalogo na jugu. »Ko bi bil jaz mlad«, tako so slednjič rekli, »jako bi me veselilo iti tje doli.« S tem izrekom so pa tudi moje veselje zdatno pomnožili, tako, da sem zdaj prav navdušen za svoj novi poklic.

Pred odhodom iz Ljubljane bi še rad videl svoje domače in Vas, velečastni gospod župnik! Morda mi bo mogoče dobiti kratek odpust. Ako bi pa tudi ne mogel osebno priti do Vas, Vam hočem pa večkrat pisati, kako se mi bode godilo. Spominjajte se tudi Vi svojega Vas jako spoštuječega in

Vam hvaležnega

Ivana.

Kratkovidnost.

(Konec.)

Marsikomu se zdé ti opomini malenkostni ali celó nepotrebni. Toda prepričan sem, da bi taka pazljivost ohranila večini dijakov zdrav pogled. Milo pa se mi vselej stori, ko se spomnim, kako malo se na to pazi, kako nimajo mladeniči dobrega prijatelja, ki bi jih opozoril na nevarnost in svaril pred škodo.

Kolikokrat se mladina igra s svojim zdravjem! Vzame knjigo in stopi na solnce, da je pač dosti svetlobe: toda toliko svetlobe pogled kar mori. Drugoč zopet vidim dijake s knjigo po kakem drevoredu, po katerem je knjiga sedaj v senci, sedaj v solnčni svetlobi. Tako spreminjevanje svetlobe je zeló škodljivo. Včasih pade kakemu pogumnežu celó v glavo, da gleda solnce. Seveda — nekaj časa, potem gleda tako brljavo in temno, da ga ne mika več gledati solnca. Toda samo jedenkrat gledati tako svetlobo, utegne biti osodno za vid. Naj bi razni učitelji poučili mladino, da ne smé nikdar gledati v preveč svetle predmete, zlasti ne čitati pri veliki svetlobi, ne svetlobe naglo spreminjati, ne mučiti nikdar očesa in ogibati se skrbno vsega, kar napravlja očesu bolečine. — Prav tako pa tudi ne smemo očesa napenjati v preveliki temoti. Tudi v tem niso mladi ljudje previdni. Zvečer ti delajo, čitajo ali pišejo ob mraku, dokler je sploh mogoče in pri tem gledajo tako blizu v svoj predmet, da bi se ga skoro dotikali. Ob tako slabi svetlobi delati je zeló škodljivo. Enako škodljivo je delati po noči ob slabi razsvetljavi, n. pr. pri čitateljih, pisalcih in urarjih. Kdor mora delati ob luči, on naj tudi skrbi za dobro razsvetljavo. Dokler ni električna luč tako po ceni, da si jo bode vsakdo lahko napravil, je gotovo navadna svetilnica petrolejeva najboljša, ker se svetloba lahko poveča in zmanjša, in — kar je poglavitno, ker je svetloba enakomerna. Akoravno imajo nekatere sveče boljšo svetlobo, ki ni tako rudeča in žareča, kakor petrolejeva, vendar se njihova svetloba spreminja, zlasti kadar plamen

plapolá. Zdí se mi, da nismo petroleju zadosti hvaležni za izvrstno svetlobo pri učenju. Splošnega pravila, kako da naj gori svetilnica, da bode prijalo očem, ne moremo določiti. Vsakdo naj rabi toliko svetlobo, da ne bode čutil v očeh nikake bolečine. — Naj omenjam ob tej priliki neko razvado mladih in odraslih ljudij, da namreč radi beró med jedjo ali precej po jedi. Oboje mora očesu zeló škodovati in pospešuje kratkovidnost, pa tudi slabovidnost. Pri jedi drži čitatelj glavo nizko in oči visoko obrača, kar je za očesne mišice prav mučno. Posebno takrat, ko delujejo čeljustne mišice, ko se žveči jed, silno trpi oko, ako mora gledati v tisek. Prav tako potrebuje oko tudi po jedi počitka in delo mu jako škoduje. Vsakdo lahko opazi, da je oko trudno, da more le s silo delovati. Naj bi si to dobro zapomnili neskušeni mladeniči ter ne hoteli biti preveč pridni. Tudi počitek je potreben, in kadar želodec najpridnejše deluje, takrat naj glava miruje.

Komur naklada njegov stan ali poklic dolžnost, da mora mnogo čitati in pisati, kakor dijakom, on naj bi tudi gledé tiska in pisave toliko pazil, kolikor je mogoče. Gledé šolskih knjig si dijak ne more sam pomagati. Tisto mora rabiti, katero mu dajo v roke.

Toda učitelji in šolske oblasti morajo gledati na to, da se s knjigami ne kvarijo dijaške oči, ki bodo morale še mnogo delati in mnogo prenesti.

V tem oziru bi morali držati se tehle pravil: Nobena knjiga ne smé imeti prevelikega formata; tiskana mora biti na trdnem, ne tankem in gladkem papirju; črke naj bodo srednje-velike, pa debele; tisk mora biti popolnoma (ali »do sittega«) črn in ne bled, tudi dovolj razprt; tisk mora biti enoličen in ne iz različnih, majhnih in velikih črk: dvojni, drobni in debeli tisk je očem v kvar. Zlasti naj bi v srednjih šolah opozarjali učitelji svoje učence, da naj nikar ne beró onih raznih umazanih knjig in knjižic iz »nemških bibliotek« raznih

pridevkov, ki so slabo tiskane, torej kvarljive za um, srce in oči. — Enako vodilo velja za pisavo. Pisava bodi dovolj velika in dovolj krepka ali debela. Kratkovidneži navadno pišejo drobno, a tudi kratkovidnost so si nakopali z drobno pisavo. Piši, kolikor moreš, z dobrim črnilom, ne pa z umazano ali bledo brozgo. Svinčnika ne rabi za vsako pisanje. Ako rabiš, ne rabi preveč trdih in bledih. Da skrbiš za zdravje, kupi dobrega blaga. — Gledé zvezkov v ljudskih šolah so napravile oblasti precej koristnih naredeb. Učitelji naj bi pazili na črnilo, da ne bode blede in na pisavo učencev, da ne bode predrobna. Oboje kvari oči. V višjih šolah je dandanes mnogo bolje, nego nekdanj, ko je bilo treba za profesorjem vedno le pisati, kakor da bi tiska še na svetu ne bilo. Sploh naj učitelji nobene — ne nižje, ne višje — vrste ne zahtevajo preveč pisarjenja med šolskimi urami. Učenci imajo pravico do svojih zdravih očij in učitelji jih nikdar ne smejo kvariti brez potrebe.

To so nekateri opomini. Kdor jih spolnjuje, ne ohrani si samo v mladosti svoj zdravi in bistri pogled, ampak imel ga bode tudi še v svojih starih letih, ko ga bode pač tudi potreboval. Moderata durant: le zmernost je trpežna.

Kaj pa naj oni stori, ki je nevedé in nehoté v to slabost ali bolezen že zašel? Tisti naj se trudi, ako je mogoče, da bolezen odpravi ali premaga. To je pač redkokdaj mogoče; zdravil zoper kratkovidnost ni, le počitek povrne očem nekaj one krepkosti, kojo so imele pred nespametnim trudom. Zato je treba bolnim očem dati počitka in h krati treba jih je vaditi, da se okrepijo za gledanje v daljavo. Naj torej kratkovidneži gledajo mnogokrat — a brez napenjanja — v daljavo, zlasti ob začetku bolezni in pa v mladosti. Do 25. leta človeške starosti je naš organizem mehak, ker se razvija in utrjuje. Zato se dá v teh letih marsikaka napaka popraviti ali vsaj zmanjšati. Naj gredó kratkovidni dijaki po šoli nekoliko v prosto naravo, naj počiva njihovo oko, ko gleda na zeleno trato in daljne gore; tako bodo oko zopet uravnali in popravili škodo v šoli. Kadar se morajo truditi s svojimi očmi, morajo se

ozirati na vsa tista vodila, katera sem prej navedel za zdrave oči. Vsaj to dosežemo s previdnim ravnanjem, da se bolezen ne širi, ne napreduje. Ako prihaja kratkovidnost iz kake druge telesne bolezni, moramo jo odpraviti, potem bodo ozdravele tudi oči. Posebno je dobro zmi-vati si pogostokrat oči s hladno, a ne mrzlo vodo; nikakor pa ne, kadar smo vroči. Zmernost v jedi in pijači ohranja nam dobri in bistri pogled, pa pomaga tudi, da se oslabeli pogled zopet pokrepča in povrne. Sploh sta snažnost in zmernost nekako življa dobremu pogledu. Kopati se v čisti vodi, piti iz čistega studenca, sprehajati se v čistem zraku, ne v vročini — to krepi vid in ga ozdravlja. Pri vsem tem pa velja kot neogibni pogoj: počitek.

Svariti moram neskušeno mladež, da naj nikdar po svoje ne zdravi svojega bolehnega očesa. Telo ni lesen možiček, katerega smemo rezati in obdelovati, kakor hočemo. Nikar ne kratkovidnih oči stiskati, s prstom pritiskati in sploh ne drugačne sile jim delati!

Pripomoček, ki ga rabimo največkrat za kratkovidne oči, so naočniki z izdobljenimi (concav) ploskvami. Taki naočniki napravijo na mrežnici sliko predmetovo tako, da predmet vidimo razločno, brez očal pa nedoločno in težko. Da so naočniki kratkovidnemu potrebni in koristni, to je tako gotovo, kakor da je palica potrebna za podporo slabim nogam. A previdnosti je veliko treba, da očala ne škodujejo. Popolnoma zanesljivih in vseskozi veljavnih pravil tudi za očala ni mogoče podati, kajti včasih je kaj jednemu koristno, kar drugemu škodi. A na ta-le pravila se vendar mora vsakdo ozirati: 1. Nikdo naj ne kupi naočnikov, kdor jih neobhodno ne potrebuje. Dijak naj nikdar ne misli, da se vidi drugim bolj učen, ako ima naočnike. 2. Nikar naj kratkovidnež ne rabi očal, kadar mu jih ni treba. Kadar lahko delaš s prostimi očmi, bilo bi škodljivo rabiti očala. Za gledanje v daljavo so očala dobra pomoč, za bližino pa so mučna. Kdor si je pa očal že do dobrega privadil, ta naj jih vedno rabi. Paziti je, da so vedno snažna. Optični zakoni zahtevajo gledé očal marsikaj, kar se ne vjema popol-

noma z njihovo ličnostjo, torej je skoro brezvspešno staviti nasvete. 3. Ko izbiraš očala, vprašaj, ako moreš, kakega zdravnika ali vsaj izvedenca, kakšnih očal da potrebuješ. Kupec ti tega ne bode povedal. Njemu je na tem, da proda blago, nikakor ne na tvojem zdravju, za katero moraš sam skrbeti. Ako se pa ne moreš obrniti do izvedenca, pa vsaj izberi take naočnike, ki ne bodo prehudi ali preostri; ko gledaš, ne smé te v očesu skleti, ampak zdeti se ti mora prijetno.

Sicer pa nikar ne bodi preveč v skrbeh, ako si našel kratkovidnost. Pomagaj si tako, kakor sem svetoval, drugo pa prepuščaj božji previdnosti. Preveliko skrbeti, vedno misliti na svojo

bolezen in težavo, svoje misli — naj tako rečem — v očeh imeti, to le pomnožuje zlo in kvari oko. Tudi kratkovidno oko ti utegne ostati krepko do pozne starosti. Enako se ni treba preveč bati delovanja z očmi. Koliko kmetov in delavcev pride v starosti ob vid, ki si ga niso pokvarili v šoli in živeli v prosti naravi. Nasproti pa imajo tudi taki, ki so veliko čitali in pisali, vendar le v starosti dober pogled.

Skoro nepotrebno je omenjati, da nisem obravnaval tvarine z vednostno natančnostjo,¹⁾ ampak toliko, kolikor utegne vsakega čitatelja zanimati in vsakemu koristiti.

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Grška mythologija. Po nemški mythologiji Grkov in Latincev H. Viljema Stoll-a poslovenil Lavoslav Koprivšek, c. kr. gimn. profesor. Novomesto. 1887. Natisnil in založil J. Krajec. »Narodne biblioteke« 27., 28. in 29. snopič. Str. 144. Cena 45 kr.

V. Stoll-ova dela o grški in rimski starodavnosti so dobro znana. Del njegove mythologije imamo v slovenskem prevodu pred seboj. Gosp. prelagatelj je pač imel precej vzrokov, da se je lotil Stollovega dela in ne kakega drugega. Seveda, ko bi nam bil podal izvorno delo, v katerem bi bil vsaj tu pa tam grško-rimska božanstva primerjal s slovanskimi, bili bi mu še bolj hvaležni. Pri prevodu se le pregostokrat zgodi, da zgubi jezik ono lahkoto, katera je tako prijetna v vsakem spisu in potrebna spisom za mladino.

Hvalno moramo omenjati, da so slike dostojne in le prositi moramo gosp. izdajatelja, da bi se enakega pravila držal tudi v drugih zvezkih. Morebiti bi se tudi v opisovanju dalo kaj izpustiti, kar bi žalilo rahlo mlado srce.

Vrednost knjige za slovensko občinstvo bi bila mnogo večja, ako bi tudi kaj ozira bilo na našo pravo razodeto vero. Vem, kaj mi bode odgovoril prelagatelj: »poglej na naslov knjige!« Toda, ako govorimo že o verskih nazorih, ni pač težko omenjati one prave vere, katero imajo vsi čitatelji. In koliko se dá v mythologiji pojasniti z razodetim sporočilom! (Prim. Lüken, Götterlehre, IV.)

Pa s tem že bolj ocenjujem delo, nego prevod. Prelagatelj naj rabi rad in obilno ono prostost, ki jo ima v prevajanju znanstvenega dela. Za nas

je vendar-le najmenitnejše, da imamo mythologijo, če tudi ne Stoll-ove.

Gospod prelagatelj piše Jo (enozložno?), Platæa, Pytski in Delphski, »tega Aristoiija« itd. — kar so nedoslednosti; nam. moraličen pisimo: moralen.

Pravemu uvajanju klasične starodavnosti v naše slovensko slovstvo želimo najboljšega vspeha.

Naš cesar Franc Jožef I. Spomeniški spis o štiridesetletnici njegove vlade. Za slovensko mladino priredil učitelj. Tiskala in založila Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg v Ljubljani. 1888. 12°. Str. 32. Z barvano cesarjevo sliko na čelu. Cena posamičn. 18 kr. Od 100 izt. do 10.000 se cena znižuje od 15 do 12 kr. — Res krasna knjižica! Olepšana je z vsemi tiskarskimi sredstvi. Vsebina je polna navdušenja za našega cesarja in naše cesarstvo.

Nov slovenski list. V Gorici bode izdajal gosp. dr. Anton Mahnič, profesor bogoslovja, list, »ki bo razpravljal vprašanja, segajoča v življenje, načelno«. List bo izhajal vsake tri mesece po jedenkrat. Cena še ni določena, a ne bo presegala 2 gold. Naročuje se pri imenovanem izdajatelju.

¹⁾ Morebiti bom obravnaval isto tvarino z druge strani in za druge potrebe ob drugi priliki, ko bode imel list več prostora. Kdor želi več pouka, dobi ga v: Ueber Augen, Augenübel, Kurzsichtig- und Weitsichtigkeit itd. Eichstädt, 1824; Die Pflege der Augen im gesunden und kranken Zustande. Berlin, 1841; Das Auge und seine Pflege im gesunden und kranken Zustande. Leipzig, 1879. Žalibog, da se človek največ uči iz svoje lastne skušnje.

HRVATSKO SLOVSTVO.

(Piše Janko B.)

Knjigarna »Mučnjak i Senftleben« je počela zopet izdajati „**Universalno biblioteko**“, katero bode urejeval dobro znani pesnik hrvatski August Harambašić. To biblioteko je počel izdajati Gavro Grünhut na Sušaku, vendar je pod njegovo upravo doživela samo četiri snopiče. Že je bila skoro zaspala, ko jo je lanskega leta obnovila knjigarna »Mučnjak i Senftleben«, izdala v njej v 5. in 6. snopiču Shakespearovega Otella, v 7. in 8. snopiču Schillerjeve Razbojnice, a sedaj v devetem zvezku »Črtice N. Kokotovića« II. snop. 16°. St. 64. Cena 12 kr. Dobroznani hrvatski pisec, nekdanji urednik »Balkana«, sedaj pa »Doma i svieta«, podal nam je tu sedem prav zanimivih črtic. Črtice v tem zvezku so mnogo boljše od onih, katere je napisal v prvem, kateri je izšel tudi v tej biblioteki. Odlikujejo se v teh črticah posebno njegovi opisi, kateri so res lepi, pa tudi so črtice pisane v lepem, prav narodnem govoru in obilujejo narodnimi izrazi. Skoro vse črtice so iz kmečkega življenja graničarjev v Licu.

Sploh Hrvatje, kakor tudi mi Slovenci (prim. Krajčeva: Nar. biblioteka) niso najbolj srečni v izdajanju bibliotek. Kaj slabo uspeva tudi: »Hrvatska biblioteka«, za katero so Hrvatje v početku pokazali toliko navdušenja, da so se prvi zvezki morali po drugič tiskati.

Zelo razveselila nas je knjiga: „**Novi bosanski prijatelj**“ svez. I. Za hrvatsko čitateljstvo uredil fra Jos. Dobroslav Božić. 8°. Str. 140. Cena 80 kr. Za književnost hrvatsko tako zaslužni pisec in zbiratelj narodnega blaga Ivan Fr. Jukić (r. l. 1818 v Banjiluki; umrl l. 1857 v Beču) izdal je prvi zvezek »Bosanskega prijatelja« l. 1850., drugi l. 1853. Tretji zvezek, katerega je uredil tudi Jukić, izdala je po njegovi smrti l. 1861 »Matica ilirska«, a četrti izdal je l. 1871 neimenovan rodoljub v Zagrebu. To je počel sedaj nadaljevati fra Jos. Dobroslav s pomočjo svojih prijateljev, največ frančiškanov. Mnogo je v knjigi lepega gradiva, posebno so dobri podatki za domačo zgodovino, vendar je v drugem oddelku še mnogo nedostatnega; upajmo, da bode drugi zvezek boljši. Veseli nas pa to,

da to knjižico izdajajo redovniki, to je nov dokaz proti onim, kateri govoré, da imajo redovniki sedaj malo zaslug za slovstvo. Posebno pa so marljivi bosenski in pa dalmatinski redovniki. Tako je tudi bosenska redovniška mladež izdala G. Olmi-jevo knjigo: »Porciunkula i oprošćenje grieha.« (Nadaljevanje prih.)

RUSKO SLOVSTVO.

Vladimira Solovjeva: **Istorija i buduščností teokratii**, (izslédovanie vsemirno istoričeskago puti kú istinnoj žizni). Tom pervyj. — Tako se imenuje lansko leto v Zagrebu izišlo znanstveno delo znamenitega ruskega bogoslovca in modroslovca. Obsezalo bo tri zvezke: V prvem razpravlja modroslovje svetopisemske zgodovine, v drugem modroslovje cerkvene zgodovine, v tretjem pa hoče pokazati, kako se mora pravoslavlje osvoboditi okov krajne zadrževanosti in narodnega samoljubja, da se spoji z večno in vesoljno resnico. — Bogoslovcu je to delo vrlo zanimivo; diči je obširno znanje in stroga logika. A tudi vsakega Slovana mora zanimati; vzvišeni namen, zediniti vse Slovane v veri, pač ni mogel dobiti spretnejšega zagovornika, nego je ravno V. Solovjev. Najčistejša ljubezen do domovine ga vodi pri tem vzvišenem početju. S slavofilsko stranko na Ruskem se tudi on nadeja, da bo Rusija zvršila svojo kulturno-zgodovinsko nalogo v Evropi; tudi on trdi z njimi, da je to le mogoče na podlagi krščanstva. Vere je treba v indiferentizmu do vratu tičočim narodom in narodičem evropskim. Uverjen je pa hkrati tudi, da koščeno preperelo pravoslavlje Rusiji ne more dati te moči; mogoče je le, če se vshodna cerkev združi z zapadno. Le, ako se Rusija združi z rimsko cerkvijo, bode se prenovila in prerodila. »Po našem prepričanju potrebuje **resnično - narodni ruski ideal** pred vsem zedinjenja obeh cerkvà« (str. 73). Temu zedinjenju pripravlja učeni pisatelj pot s svojim delom; zavrača čudne predsodke pravoslavnikov bogoslovcev, dokazuje neutemeljenost njihove nezaupnosti in jih vabi k lastnemu, treznemu raziskavanju. Pri tem jim ima pomagati njegov spis. — Bog mu daj dober uspeh; z blagim domoljubom pa tudi vsak drug Slovan po svoje deluj, da se uresniči ta — prva in najvažnejša točka prave slovanske ideje! S.

P. n. naročnikom.

Ob koncu prvega polletja prosimo vljudno, da bi polletni naročniki ponovili kmalu svojo naročbo. Še bolj prosimo one naročnike, ki so se javili brez naročnine, da bi jo nam kmalu poslali. Novim naročnikom postržemo lahko z vsemi številkami. Gospode pisatelje prelepo prosimo še dalje naklonjenosti in potrpljenja. Presrčno hvalo izrekamo blagovoljnim prijateljem in poverjenikom.

Uredništvo in upravništvo.

Cena: Za celo leto 1 gld. 60 kr.; za pol leta 80 kr. Uredništvo in upravništvo je v Marijanišči.

Izdajatelj, lastnik in urednik dr. France Lampe. Tiskala »Katoliška Tiskarna« v Ljubljani.